

April 2011

Lathund för tillsyn gällande schaktningsarbeten samt täkt inom vattenskyddsområde

Texten i denna lathund är allmänt hållen och tar upp olika exempel på regleringar och sätt att hantera frågor. Förutsättningarna är olika i varje vattenskyddsområde och det är beslutade föreskrifter som gäller.

Objekt för tillsynen

- Vid husbyggnation
- Asfaltering av vägar, kräver schaktning
- Ledningsgravar
- Rivningsarbeten
- Täktverksamhet

Vad gäller för schaktningsarbete inom ett skyddsområde för vattentäkt?

Grundvattentäkt

Primär zon

Skyddsföreskrifterna gäller parallellt med annan lagstiftning. Inom ett skyddsområde ska allmän aktsamhet enligt 2 kap 3 § miljöbalken iakttas för att undvika att vattentäkten förorenas.

Det åligger även verksamhetsutövaren att informera och delge underentreprenörer samt övriga som arbetar inom ett vattenskyddsområde om vilka restriktioner och försiktighetsåtgärder som skall vidas.

I det flesta fall krävs det tillstånd för att få utföra schaktningsarbeten inom primär zon inom ett vattenskyddsområde. Se efter i de skyddsföreskrifter som gäller för den enskilda kommunen.

Det som ofta nämns är schaktningsarbeten av större art. Frågan kan då vara vad som är av större art? Någon kommun har specificerat mängden man ska schakta bort. En annan kommun har specificerat att större omfattning innebär arbete inom området längre tid än en dag. Benämningen ”större art” kan alltså variera i skyddsföreskrifterna.

Man måste också titta på vad det är för jordartsmaterial. Här gäller det att få kunskap om tätande lerlager, genomsläpplighet och möjliga kontakter med grundvattnet. Likaså är det viktigt att få vetskap om vad det är för material som kommer att utgöra fyllnadsmassor efter

schaktningen. Fyllnadsmassor får inte påverka vattentäkten. Som alltid om man påträffar förorenad jord skall arbetet omedelbart avbrytas och miljökontoret kontaktas.

Upplag av schaktmassor

Oftast enligt skyddsföreskrifterna får inte heller upplag av schaktmassor anordnas utan tillstånd.

Maskinparken

Vid schaktningsarbeten inom dessa områden är det viktigt att se över maskinparken, ålder och skick. Vad för maskiner kommer att användas? Hur många maskiner kommer att finnas i området samtidigt? Vad används för bränsle? Vilka oljor innehåller maskinerna? Finns det absorberingsmedel i närheten till maskinerna? Var kommer maskinerna stå uppställda under natt- och kvällstid? Där maskinerna står uppställda kan det vara bra att se över hur och vart dagvatten leds.

När det gäller säkerhetsdatablad kan det vara orimligt att begära in sådana för varje olja eller drivmedel för alla fordon. Det man kan begära från verksamhetsutövaren är då en kemikalieförteckning över de kemikalier som kommer att hanteras inom området. Arbetsmiljöverket begär in en sådan samlad kemikalielista vilket kan vara användbart i detta sammanhang också.

Arbetsbodar

Om schaktningsarbeten ska ske på en plats under en längre tid kanske det kommer att stå arbetsbodar uppställda för dem som utför arbetet. Det man kan behöva ta i beaktande är då avloppsfrågan. Kommer de att ha ett slutet system eller kommer de att behöva schakta ner ledningar och koppla på sig på det kommunala VA-systemet? Bygglov kan krävas om arbetsbodar ska stå uppställda under en längre tid på samma område. Glöm inte att ta kontakt med byggnadskontoret.

Sekundär zon

När det gäller schaktningsarbeten inom sekundär zon gäller samma sak som för primär zon. Alltså i de flesta fall krävs tillstånd för sådana arbeten inom området.

Ytvattentäkt

Primär / sekundär zon

Även om vattentäkten är en ytvattentäkt så krävs det tillstånd för att få utföra sådana arbeten som innebär schaktning. Då det är en ytvattentäkt är det möjligen viktigare att titta på ytavrinningen till vattentäkten än genomsläppligheten i jordlagren, även om det naturligtvis är viktigt att ta med i beaktning också. I övrigt gäller samma som ovan.

Vad gäller för täktverksamhet inom ett skyddsområde för vattentäkt?

Miljösamverkan Västra Götaland håller på att utforma en handledning för täktverksamhet som beräknas vara färdigställd efter sommaren 2011. I den handledningen kommer det att utvecklas ännu mer vad det gäller efterbehandlingsplan samt efterbehandling.

Grundvattentäkt

Primär / sekundär zon

Grundregeln är att all täktverksamhet ska förbjudas. Undantag kan göras för husbehovstäkt vilket då kräver tillstånd. Den nivån ovan grundvattnet man får schakta till inom en sådan täktverksamhet kan variera. Se efter i gällande skyddsföreskrifter för respektive kommun.

Befintlig täkt

När en täkt är pågående och kommande vattenföreskrifter förbjuder täktverksamhet kan den pågående täkten komma att förbjudas. Detta bör alltid ske i samråd med huvudmannen för vattentäkten. En efterbehandling ska utföras så snart som möjligt. I ett sådant fall blir det aktuellt med ersättningsfrågor. Efterbehandlingstips (se under tillsynstips).

Efterbehandlingsplan

Det kan vara nödvändigt att ändra i efterbehandlingsplanen om täkten är lokaliserad i ett område där det upprättas ett vattenskyddsområde. Materialtäkter gör vattentäkten mer sårbar för föroreningar om delar av det skyddande marklagret tas bort. Vid efterbehandling av täkter finns ofta krav på att ett skyddande markskikt skall täcka marken i täkten. Det finns oftast beskrivet i efterbehandlingsplanen vad området kan komma att användas till. Det kan t.ex. vara plantering av skog då ett marklager krävs. Det är även vanligt att en vattenspegel bildas. Det är viktigt att se över efterbehandlingen i samråd med markägare, vattentäktens huvudman och tillståndsinnehavaren. Det kan bli frågan om att behöva ändra efterbehandlingen.

Efterbehandling

Täktverksamhet kan påverka grundvattnet negativt, vilket i synnerhet gäller grustäkter. Även i områden med vattenförande, sedimentär berggrund, t.ex. sandsten och kalksten, finns viktiga grundvattenförekomster. Hur grundvattenfrågan ska hanteras i efterbehandlingen beror på avståndet till närmaste vattentäkt, närhet till grundvattenytan, typ av täkt etc.

Uppfattningen att det är lämpligt att påföra ett 0,5 meter tjockt organiskt markskikt (se Naturvårdsverkets skrift "Grustäkt – över och under grundvattenytan" från 1995) baseras på en missuppfattning. Det kan till och med vara olämpligt att påföra skikt av organiskt material med tanke på risken för förorening av grundvatten i områden med vattenskyddsföreskrifter eller som har betydelse för den framtida vattenförsörjningen.

När det gäller övriga täkter såsom bergtäkter, lertäkter, torvtäkter samt matjordstäkter hänvisas till rapporten från 2006-11-30 Miljösamverkan Sverige "En för-täkt vägledning". I denna handledning finns mycket bra tips och funderingar kring efterbehandling av olika täkter.

För att få till en lämplig efterbehandling av täktområdena är det bra att tänka på helheten, fundera över möjligheter och säkerhetsaspekter och använda lite sunt förnuft.

Ytvattentäkt

Primär / sekundär zon

Även om det är en ytvattentäkt så är grundregeln att alla materialtäkter ska förbjudas inom primär zon. När det gäller husbehovstäkter gäller oftast olika för primär och sekundär zon. I primär zon krävs tillstånd och i sekundär kan det tillåtas efter tillstånd enligt miljöbalken där skyddsföreskrifterna inte reglerar husbehovstäkter.

Efterbehandlingsplan / efterbehandling

När det gäller efterbehandlingsplanen gäller samma som ovan beskrivet även för ytvatten. Däremot kan möjligen andra aspekter beaktas när det gäller själva efterbehandlingen för täkter där skyddsföreskrifterna ska skydda ett ytvatten jämfört med grundvatten.

Lika schaktning bör man se över ytvattenavrinning till ytvattentäkten. En bergtäkt som ska efterbehandlas kan leda mer vatten ovanpå berget till vattentäkten i snabbare hastighet än vad en grustäkt kan då infiltrationsmöjligheterna är större. Det beror så klart på hur långt ifrån bergtäkten ligger ytvattentäkten samt hur mycket sprickor i berget som finns och den vägen kan leda ner vattnet. Grundvattenskyddet ska inte glömmas bort men här kan det vara mer motiverat att först titta på ytvattenavrinningen till vattentäkten.

Exempel på underlagsmaterial som behövs för att kunna pröva ansökan/anmälan:

- Avstånd till grundvattenytan innan åtgärd och avstånd till grundvattenytan enligt planerad verksamhet (efter åtgärd)
- Ansökan för tillstånd
- Karta med markering vart schaktningsarbete ska utföras
- Finns det några tidigare föroreningar där man schaktar (om det uppmärksammas ska tillsynsmyndigheten underrättas snarast)
- Karta med markering vart fordon/bodar ska vara uppställda (se lathund för arbetsmaskiner och bodar)
- Var och hur drivmedel till maskinparken kommer att förvaras. ADR-cisterner (Se lathund för kemiska produkter)
- Säkerhetsdatablad på oljor och drivmedel (alternativt samlad dokumentation på kemikalierna, se beskrivning ovan)
- Rutiner för olyckstillbud (se lathund för arbetsmaskiner och bodar)
- Efterbehandlingsplanen
- Hur avslutas täkten på bästa sätt
- Kommer material att fraktas in utifrån
- Är tänkta tillförda massor rena
- Kan massorna inom täkten användas

Ev. remissförfarande eller andra praktiska rutiner

- Ansökan i sin helhet med bilagda kartor samt säkerhetsdatablad skickas till ägaren av vattenskyddsområdet för yttrande. Se efter vilka rutiner som respektive kommun har för remissförfarandet.

- Vid avslutande av täktverksamhet ska alla berörda så som ägare av skyddsområdet, ägare av täkten samt miljökontoret vara delaktiga.
- Vid områden med skredbenägna jordar kan det vara bra att skicka ansökan till SGI och SGU (hör efter om de vill yttra sig i frågan).
- Tiden för yttrande bör minst vara 2 veckor.
- Yttrande inkommer – efter kommunikering med sökanden fattas beslut med villkor.

Avgift och tidsåtgång

Vid en ansökan om tillstånd/anmälan debiteras oftast en timavgift enligt fastställd gällande taxa. Vid handläggning då alla handlingar inkommit för schaktningsarbeten uppgår arbetstiden till ca 3 timmar.

Tillsynstips

- Hallands Läns Vägledning för tillsyn inom vattenskyddsområde.
- Naturvårdsverkets skrift ”Grustäkt över och under grundvattenytan”
- MVGs handledning om förorenande områden vid pågående verksamhet
- MVGs handledning av hantering av schaktmassor
- Naturvårdsverkets rapport 4570
- Naturvårdsverkets (blad om grustäkt) NV 91-620-9692-3
- Rapport från Chalmers R46:1977, Inverkan av grustäkt under grundvattenytan
- Rapport från 2006-11-30 Miljösamverkan Sverige ”En för-täkt vägledning”

Exempel på ansökan/anmälan

- Exempel på ansökningsblankett för schaktning finns i bilaga. Notera dock att för alla kommuner gäller inte tillstånd för schaktning endast över 200 kubikmeter utan istället att all schaktning tillståndsprövas. Ett annat exempel är hur lång tid arbetet tar inom området. Det kan vara motiverat att ett arbete under en dag kan undantas.

Exempel på tillstånd

- I bilaga finns exempel på tillstånd för schaktning inom vattenskyddsområde.

Denna lathund är skriven av Anneli Kylén, Svenljunga kommun

Logga

Anmälan lämnas till: Miljökontoret
XXXXX Kommun
Xxx xx XXXXXX

Ansökan om tillstånd för schaktning inom vattenskyddsområde

Administrativa uppgifter

Fastighet		Person-/organisationsnummer	
Företagets/anläggningens namn		Kontaktperson	
Postadress	Postnummer	Ort	
Besöksadress	Postnummer	Ort	
Telefonnummer	Mobilnummer	E-postadress	

Schaktning

Var kommer schaktning att ske? (ange fastighetsbeteckning och markera på bifogad karta)	
Inom vilket skyddsområde? ☐ Primär ☐ Sekundär	
Vad är syftet med grävarbetet? ☐ Vägbyggnation ☐ Husbyggnation ☐ Ledningsgravar ☐ Annat, nämligen:	
Mellan vilka datum kommer schaktning att utföras (år-månad-dag)?	Hur långt är det till närmaste vattendrag?
Till vilket djup under befintlig markyta kommer schaktning att ske?	Hur långt är avståndet mellan högsta grundvattenyta och befintlig markyta?
Beskriv hur arbetet kommer att gå till (bredd, djup, metod)	
Vilka åtgärder vidtas för att skydda grund-/ytvatten från förorening? (Tex läckage från arbetsmaskiner, tankning mm.)	
Var kommer schaktmassorna att fraktas?	
Motivera varför schaktning måste ske inom vattenskyddsområdet.	

Uppställning arbetsmaskiner

Antalet arbetsmaskiner/fordon	Typ av arbetsmaskiner/fordon
Inom vilket skyddsområde ska arbetsfordonen ställas upp? ☐ Primär ☐ Sekundär ☐ Tertiär ☐ Utanför zon	
Mellan vilka tider på dygnet kommer uppställning att ske? Markera på bifogad karta.	
Mellan vilka datum kommer uppställning att ske? (år-mån-dag)	
Ska tankning ske inom skyddsområdet? Markera på bifogad karta. ☐ Ja ☐ Nej	
Inom vilken skyddszon? ☐ Primär ☐ Sekundär ☐ Tertiär	
Hur långt är det till närmaste vattendrag /dike?	
Finns det saneringsutrustning? Om ja vilken typ? ☐ Ja ☐ Nej	
Beskriv underlaget där arbetsmaskiner/fordon kommer att vara uppställda. ☐ Hårdgjord ☐ Grusad plan ☐ Gräsyta ☐ Skogsmark	
Annat nämligen:	
Vilka åtgärder vidtas för att skydda grund/ytvatten från föroreningar, beskriv.	
Övriga upplysningar	

Uppställning arbetsbodar

Ange antalet arbetsbodar.
Inom vilket skyddsområde ska arbetsboden/bodar ställas upp? ☐ Primär ☐ Sekundär ☐ Tertiär ☐ Utanför zon
Mellan vilka datum kommer uppställning att ske? (år-mån-dag)
Kommer bad, disk, dusch samt toalett att användas i arbetsboden/bodarna. ☐ Ja ☐ Nej
Om ja, beskriv hur omhändertagande kommer att ske av detta vatten.
Hur långt är det till närmaste vattendrag /dike?
Beskriv underlaget där arbetsboden/bodar kommer att vara uppställda. ☐ Hårdgjord ☐ Grusad plan ☐ Gräsyta ☐ Skogsmark
Annat nämligen:
Vilka åtgärder vidtas för att skydda grund/ytvatten från föroreningar, beskriv.
Övriga upplysningar

Detta ska bifogas ansökan

- Översiktlig karta med aktuell fastighet markerad samt där schaktning/grävning kommer att ske.
- Säkerhetsdatablad för de kemikalier som används tex. Drivmedel till arbetsmaskiner. Om inte säkerhetsdatablad finns, ange produktnamn och CAS-nr samt övrig information som finns på tex. Kemikaliens etikett. Alternativt en sammanställning i en lista på de kemikalier som hanteras.

Avgift

För handläggning av detta ärende utgår en timavgift enligt taxa fastställd av kommunfullmäktige. För närvarande (2010) är timavgiften XXX kr.

Blanketten skickas till:

Xxxxxx kommun
Miljökontoret
XXX XX Xxxxxx

Personuppgiftslagen (PuL) (SFS 1998:204)

Enligt PuL får register upprättas om det är nödvändigt för att arbetsuppgifter i samband med myndighetsutövning skall kunna utföras. Dina uppgifter kommer att finnas i ett dataregister med ändamålet att kommunen skall kunna fullgöra sitt tillsynsansvar.

Tillstånd för schaktning inom vattenskyddsområde

Beslut

Miljö- och byggnämnden beslutar att ge tillstånd till xxxxxx, med orgnr: xxxx att schakta på fastigheten xxxxxx inom primär och sekundär zon för xxxxx vattentäkt. Tillståndet är förenat med följande villkor:

Lokalisering

1. Schaktning får ske på den plats som angivits i inlämnade situationsplaner.

Schaktning

2. Arbetet skall utföras i enlighet med inlämnad ansökan.
3. Arbetet skall ske xxxx-xx-xx t.o.m. xxxx-xx-xx.
4. Om förorenad jord påträffas eller om det finns misstanke om att jorden kan vara förorenad ska arbetet avbrytas och miljökontoret ska kontaktas.
5. Schaktet ska omges av vallar så att inte förorenat ytvatten kan rinna ned i schaktet.
6. Fyllnadsmassor ska vara rena och får inte ha varit använt förut.

Maskiner, bodar etc.

7. Fordonen ska ha biologiskt nedbrytbara hydrauloljor
8. Rutiner vid eventuella läckage från maskiner (exempelvis slangbrott) skall finnas under arbetet och vara kända för alla som arbetar på platsen.
9. Absorptionsmedel för eventuella läckage från fordon m.m. skall finnas på plats i erforderlig mängd under arbetet.
10. Kemikalier som kan vara skadliga för yt- eller grundvatten ska förvaras invallade.
11. Fordon som används för schaktning ska ställas upp på asfaltsplan om det ska ställas upp inom skyddsområdet.
12. Kontroll av läckage ska minst ske varje morgon och varje dag vid avslutat arbete.
13. Fordon ska vara försedda med slangbrottsventil.
14. Tankning av fordon får inte ske inom vattenskyddsområdet.
15. Eventuella arbetsbodars ska vara anslutna till ett rätt dimensionerat avlopp.

Lagstöd

- Beslutet har fattats med stöd av skyddsområdesbestämmelserna för Xxxxxx grundvattentäkt. Skyddsföreskrifterna är fastställda av XXXXX kommun xxxx-xx-xx § xx. Stöd för beslutet rörande schaktningsarbeten finns § x.
- Miljöbalken 2 kap § 3 och 7 §§ samt 16 kap 2 §.

Ärendebeskrivning

xx mars 2010 ansökte xxxx, om tillstånd för schaktning på fastigheten xxxx

Xxxxxx har för avsikt att schakta på xx meters djup i Xxxxxx vattentäkts primära och sekundära vattenskyddsområde. Anledningen till schaktningsarbetet är xxxxxxxx.

Arbetet skall ske xxxx-xx-xx t.o.m. xxxx-xx-xx. Arbetsbodar kommer att ställas upp i den sekundära skyddsزونen och grävmaskinen kommer att stå i den sekundära skyddsزونen dygnet runt.

Ansökan i sin helhet med bilagor har kommunicerats med huvudmannen för vattentäkten. Följande yttrande inkom den xx april 2010: xxxx

Motivering

Vid schaktning tas det naturliga skyddsskiktet mot föroreningar bort och marken blir mer sårbar. Ett minskat jordtäckte ökar transporthastigheten för både vatten och föroreningar.

Utifrån ansökningshandlingarna, besök på plats och samtalen med xxxx, bedömer Miljökontoret att schaktningen kan ske på ett miljömässigt godtagbart sätt.

Avgift

För handläggning av ärendet tas avgift ut enligt taxa fastställd av fullmäktige med XXX kr per timme nedlagd handläggningstid. Nämndens handläggningstid av ärendet uppgår till X timmar. Faktura skickas separat.

Upplysningar

Miljökontoret har inte gjort någon kontroll av vad som ligger i marken där schaktningen ska ske. Ni måste själva ta hänsyn till dräneringsledning, kablar, vatten- och avloppsledning m.m. vid arbetet.

Vid spill, läckage eller andra händelser som kan medföra risk för vattenförorening ska detta omedelbart anmälas till Räddningstjänsten på telefonnummer 112 och till Miljökontoret i den stad som utfärdat tillståndet på telefonnummer xxxx-xx xxxx

Tillståndet ska delges till alla som arbetar inom skyddsområdet.

Beslutet fråntar inte sökanden skyldigheten att följa annan lagstiftning.

Detta beslut är fattat på delegation av Miljönämnden.

Hur man överklagar, se bilaga.

Beslutande:

Miljöhandläggare

Kopia till: Akten